

פניני הפרשה

נח

עלון מס'

1058

שנה כ"ב התשפ"א

יו"ל ע"י הקרן לזיכוי הרבים. נייד: 052-7654216

כתובת: רח' הרב רוזובסקי 14/13 אשדוד. דוא"ל: 7654216@gmail.com

ההתחלה קובעת!

הדי המבול שכבו. עולם שלם נחרב. רק שמונה ניצולים נותרו מן המבול, ובראשם נח, האיש ששרד את המבול הנורא, ראה את העולם בחורבנו, ועתה שוב חווה הוא בו בתקומתו. דלת התיבה נפתחת לרווחה. נח יוצא מן התיבה, ואת פניו מקבלת דממת מוות. משפשף הוא עיניו בתמהון ומגלה עולם ריק לגמרי. ארץ ושמים ושמן ענק. עולם נקי וסטריילי משהיתיות, חף מפשע ומחמס. עומד נח מחוץ לתיבתו. בתודעתו שמור הזיכרון על אנושות שוקקת חיים פרוצים, מלאי חטא ועוון. כעת – היקום צח וזך, טהור וקדוש. משימה אחראית ביותר רובצת כעת על כתפיו – להתחיל בהקמת העולם יש מאין, ולהיות אב לאנושות חדשה, שונה מזו שנעלמה בחטאה. אנושות ערכית יותר, מוסרית יותר, אנושית יותר. כל התקוות באותה שעה, מתמקדות בנח. כל צבא השמים ממתין לראות את המעשה הראשון שיעשה לשיקום העולם מחדש לאחר החרבן הנורא? במה יתחיל? ומה הוא באמת עושה? נח, לדברי התרגום המיוחס ליונתן בן עוזיאל, מוצא יחור – זמורה של גפן שנגרפה מגן עדן, ונוטע את היחור הזה. וכיון שיהור זה מגן עדן בא, בדרך נס ופלא, הוא צומח עוד באותו יום ונעשה לכרם. אשכולותיו מבשילים ענבים עסיסיים שאין כמעט בעולם. מיד הוא סוחט את הענבים, ואותו יין נעשה חריף כאילו הוא עתיק שבעתיקים. הכל נעשה במהירות עצומה: באותו יום נטע, באותו יום צמח, ובאותו יום התבזה. וכאן יש לשים לב לדבר תמוה. כאשר מספרת התורה על נטיעת הכרם, נאמר "ויחל נח איש האדמה ויטע כרם". נח, שרק בתחילת הפרשה מקבל את התואר הנדיר בתורה: "איש צדיק תמים", והתורה מעידה עליו שהתהלך עם האלוקים, פתאום הופך כאן ל"איש האדמה". מה קרה פתאום? מה כל כך נורא בנטיעת כרם, איזה עוון יש בכך?

מבאר רבנו עובדיה ספורנו זצ"ל יסוד גדול: "מעט מן הקלקול בהתחלה, יסובב הרבה ממנו בסוף". הכל תלוי בהתחלה! אמנם, אין כל רע בנטיעת כרם, אך כאשר צריך להקים את העולם מחדש, מצופה היה מנח שיתחיל בפעולה ערכית יותר, רוחנית יותר. לא פעולה שעלולה להביא תקלה. אמנם נטיעת כרם אין בה מתוב, אך אין היא מתאימה להתחלה של עולם חדש. וכי זה הדבר שהכי חשוב לעשות כעת?... היתנה כאן למעשה טעות בבחירת סדר העדיפויות. ולכן כתוצאה מנטיעה זו, נמשכו מעשים אשר לא ייעשו – השתכר והתגלה, והתבזה בזיון נורא ואיום. מעלתו של האדם נקבעת איפוא לפי מה שיותר חשוב בעיניו.

יהודי אחד הגיע לרבו וביקש ממנו ברכה לפרנסה. בירכו רבו: "יהי רצון שבעסק הראשון שתעשה, תצליח למעלה מן המשוער". תכנן החסיד להסתחר במעות האחרונות שנותרו בביתו. מיהר לביתו וביקש מרעייתו שתביא תיכף ומיד את צרור כספו. האשה שלא ידעה מה ברצונו לעשות וחשבה שהשתגע, מיאנה לתת את הכסף, "זקוקה אני למעות אלו כדי לקנות לחם וחלב" טענה. אותו יהודי הפך את הבית וגער בה, וכמובן שהמריבה גדלה והצליחה למעלה מן המשוער... לבסוף, מצא את המעות, ומיד שם פעמיו לשוק, קנה דבר מה באותם מעות, וניסה למוכרו, אך לשוא. חזר בפחי נפש לרבו ומירר בבכי "לא רק שלא הרווחתי מהעסק הראשון, אלא אף הפסדתי ממנו". ביקשו הרב שישחזר בפניו את התנהלות העניינים מאז הגיעו לביתו. סיפר החסיד והזכיר בדרך אגב את המריבה עם אשתו. נענה הרב ואמר "אכן התקיימה ברכתי ובעסק הראשון שעשית הלא הוא המריבה בבית, הצלחת ובגדול, ידך היתה על העליונה. אך כמה חבל שאבדת את הברכה על עסק ביש כזה..."

דרכי הפרד"ס <small>אשים במידת היותה</small>	עצה טובה
<p>חילופי שמות הוי"ה אדנות ואלהות</p> <p>אזכרות שם ה' מופיעות בתורה בשמות שונים, כשכל שם מתאים להוראה אחרת. ומצינו שעומדים על הסיבה שזוכר דוקא שם זה או אחר. הרב חיים כהן שליט"א בספרו "הכו ממתקים" עומד באריכות על העקרונות שלפיהם משתמש המקרא בשמות השונים.</p>	<p>כדי שהחומר הנלמד יאוחסן במוחנו בצורה המיטבית, חשוב שיהיה ברור ומסודר. במדה והדברים אינם ברורים די צרכם, אחסון המידע בזיכרון לא יתבצע כראוי ואותו מידע יישכח.</p>

מגיד דבריו / פנינה מתורתו של הגאון רבי בוניד סעדון זצ"ל

"אם נתבונן על איזה חכמים המפורסמים וידועים, מהם נראה ערך חכמתם בשאר חכמות, והם עשו אותם רק טפלים, ועיקר עסקם רק בלימוד התורה, כי ממנה תוצאות חיים". ("מגיד חדשות" ח"ט עמ' קמ"ג)

אלה תולדות נח איש צדיק

במדרש (במדבר רבה פרשה י"ד אות י"ב) על הפסוק מזרק אחד כסף (במדבר ז' י"ט), דרשו: מזרק זה נח שנזרק מדור המבול, כסף על שם המצוה שנצטווה נקרא כסף, שנאמר (להלן ט' ד') אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו. ע"כ. וכבר דשו רבים בביאור מדרש זה, ועיין למרן ההיד"א ז"ל בספריו נחל קדומים ובחומת אנך (כאן), ובספר דבר השווה ועוד. ולי עני נראה לבאר בסייעתא דשמיא, בהקדים מה שאמרו חכמינו ז"ל (סוכה דף י"ד ע"א, והביא רש"י דבריהם להלן ח' א'), שמדת הדין נהפכת למדת הרחמים על ידי תפלתן של צדיקים. ורשעתן של רשעים הופכת מדת רחמים למדת הדין. ע"כ נודרך אגב נראה לענ"ד להביא ראיה לזה מפרשתנו להלן פרק ח', שבפסוק ט"ו נאמר וידבר אלוקים אל נח, שהוא מדת הדין, ולאחר שיצא נח מן התיבה ובנה מזבח והקריב עליו קרבנות, נאמר וירח הוי"ה את ריח הניחוח – שהוא השם הרומז למדת רחמים כידוע. והוא הדין בימינו שתפלה אשר היא במקום עבודת הקרבנות מהפכת מדת הדין לרחמים, וזה ברור. ועתה הבא נבא לפרש דברי המדרש הנ"ל, מזרק זה נח שנזרק מדור המבול, שעל דור המבול היתה מתוחה מדת הדין, אך נח נזרק מדור זה, כלומר יצא משליטת מדת הדין ונכנס מתחת מדת הרחמים. וזהו "כסף" ולא זהב, שהרי ידוע שכסף רומז לרחמים וזהב לדין וכמבואר בזוה"ק תרומה (דף קמ"ח ע"א). ומה שתלה המדרש סיבת שליטת מדת הרחמים במצוה שנצטווה, שלכאורה היתה צריכה מדת הדין לפגוע גם בנח למרות צדקותו כיון שהצדיק נושא עון העם, לזה אמר על שם המצוה שנצטווה וכו'. ועיקר טעמה של מצוה זו שלא לאכול אבר מן החי הוא כדי שלא נרגיל נפשנו במדת האכזריות שהיא מדה מגונה ביותר וכמו שכתב בספר החינוך (מצוה תנב). וכיון שגלוי וידוע לפני הבורא יתברך שנה יקיים מצוה זו, ונמצא שאינו אכזרי, לכן זכה וניצל מהמבול. (מכת"י הגאון רבי משה לוי זצ"ל).

נקודת חן / עובדיה חן**אשרי שזה גידל!**

השם הלמה לפתע מחשבה בראשו: הלא זה ראשי תיבות רמח"ל, כשמו של רבי משה חיים לוצאטו שנפטר בגיל ארבעים (כגילו של הגר"מ), לכן הורה להחליף ל"חיים משה לוי" ר"ת חמל – אולי יחמול ה', אולי ירחם. אך בעוונותינו הרבים נתקיים "בילע ה' ולא חמל" (איכה ב, ב).

*

כבוד עצום רחש הגר"מ לוי כלפי יבדל לחיים טובים מורו ורבו המובהק מרן ראש הישיבה שליט"א, אשר מאז שהכירו, לא זזה ידו מתוך ידו ותדבק נפשו בנפשו. הערצתו את רבו המובהק, חרטה מכל הגדרים של הערצה רגילה של תלמיד כלפי רבו.

דמותו של רבו, שימשה לו כתמרור המאיר בכל נתיבי החיים. והיה מלמד לתלמידיו: "שימו לבכם לאלו עצרות וכנסים הולך מרן ראש הישיבה ולא לו מהם אינו הולך, כי כל מעשיו לשם שמים. ואם הוא נמנע ואינו מגיע לכנס או לעצרת מסוימת - יש לו סיבה ע"פ דעת תורה שלא הגיע לשם... כל צעד של ראש הישיבה שליט"א מקפל בתוכו הרבה תורה ויראה". ופעם אחרת אמר: "עלינו לנצל וללמוד ממרן ראש הישיבה, יש הרבה מה ללמוד ולהחכים מאורו".

דברי רבו היו חביבים עליו כאילו ניתנו בסיני, וכמה פעמים אמר שמעריך את סברותיו כסברות הראשונים. בעת השיעור, כשהיה מדבר בנושא מסוים, והיה שומע מתלמידיו שמרן ראש הישיבה דיבר באותו נושא, מיד היה מבקש בהתלהבות לראות את הדברים. תנצב"ה.

את הלילה ההוא לפני בדיוק עשרים שנה (ליל י"א במר חשוון תשס"א), לא אשכח. נער רך הייתי בישיבה קטנה שיעור ג'. אחרי שעות של קריאת תהלים לרפואת הגאון המופלא רבי משה לוי זצ"ל ששכב על ערש דוי, התארגנו בחצות לשינה בפנימיה. הדאגה היתה גדולה אך גם התקוה היתה גדולה. זה לא יכול לקרות - אמרנו לעצמנו - נזר הישיבה אינו יכול להיקטף כך באבחה אחת.

מהחלונות שמענו היטב את בחורי ישיבה גדולה קורעים שערי שמים ב"עת שערי רצון להפתח", והלב נקרע מחשש.

לפתע נדמו הזעקות באחת. דממת מות השתררה. הבטנו איש אל רעהו בחרדה. דקות לאחר מכן נכנס לקומת הפנימיה אחד הבחורים מתייפח בבכי. לא היה צריך להסביר. את אשר יגורנו בא. השינה היתה ממנו והלאה.

שעות קודם לכן, היכל הישיבה געש מתפלות שכמותם לא ידעה הישיבה מעולם. קול הברה עבר כי המערכות קרסו והמצב קריטי.

במהלך התפלה, מגיעה הודעה - מרן ראש הישיבה שליט"א מורה להוסיף את השם: חיים. רבי משה חיים לוי... זמן קצר לאחר מכן מגיע טלפון בהול ממרן שליט"א המבקש לתקן: לא רבי משה חיים לוי אלא רבי חיים משה לוי... בהספד יספר שלאחר שינוי

ויספרו לבניהם / ספור לשלחן השבת

מינוי נדיר

"דברי הגמרא שלמדנו זה עתה, סותרים לכאורה מה ששינו במשנה מפורשת במסכת..."

"לא ויתרנו. אחד מטובי התלמידים ענה תירוץ נפלא. "אנו מטיבים לעיין", חשבנו לעצמנו. היינו גאים בהישגנו, ועוד לא ידענו כי עוד לא השגנו שמץ מהשגתו של הרב. בחור נוסף ניסה כחו ביישוב הסוגיא. תירוצו היה נראה מעולה. כך התנצחנו, ולבסוף נשתררה דממה.

"אז פנה הרב לתלמיד הראשון: "המשנה שהבאת דנה בנושא אחר לגמרי... ואתה", פנה הרב לבחור השני "האם ראית את הרשב"א על אותה גמרא? ! אם תעיין תראה שהגמרא מתכוונת לדבר אחר"... כך עמד והפריך בזה אחר זה את כל תירוצינו...

"ואז, החל בשיעור. הקדמה ועוד הקדמה, נדבך ועוד נדבך, גמרא, רש"י, ראשונים ואחרונים, קושיא עצומה ותירוץ נפלא, קושיא נוספת ועוד תירוץ. ולפתע, התבהרה הסוגיא כולה. פקחנו עינינו בהשתאות. אך הוא לא הניח לנו. ניתח והקשה, פירק ובנה..."

"בסוף השיעור הארוך והמייגע, כבר ידענו כולנו: יש לנו הרבה מה ללמוד מהרב החדש".

כאילו ניבא לו לבו שימיו קצרים, השקיע מורנו זצ"ל את מיטב כוחו במסירת השיעורים בישיבה לתלמידיו אהוביו, ואף הם מצדם שתו בצמא את דבריו. ואכן, רוב תלמידיו הינם כיום מרביצי תורה בישראל: ראשי ישיבות, ר"מים ודיינים.

בתחילת שנה אחת, שאל את תלמידיו החדשים, מה הם מעדיפים ללמוד, איסור והיתר או נושא אחר? וציין כי הוא באופן אישי היה מעדיף נושא אחר, שכן כבר לימד כמה וכמה פעמים איסור והיתר, אך הוא משאיר את ההחלטה ביד התלמידים ללמוד במקום שלכם חפץ. נערכה הצבעה בין התלמידים, והרוב בחרו דוקא באיסור והיתר. הגר"מ הסכים בשמחה ולא ערער על כך, למרות שלימוד איסור והיתר אורך שלש שנים עם אותה כחה. וכך היה. הגר"מ לימד איסור והיתר במשך שלש שנים באותה התלהבות ובאותו מרץ כאילו היתה זו הפעם הראשונה שלימד.

גם אחר שהוציא את ספריו שהקנו לו שם בעולם התורה כאחד מחשובי הפוסקים, העדיף להישאר בתפקידו כר"מ בישיבה.

בשנת התשמ"א, שנתיים לאחר כניסתו לישיבה, כבר התמנה הגאון רבי משה לוי זצ"ל (שהשבוע יחול יום הילולתו) לר"מ בישיבת כסא רחמים, למרות שטרם נישא והיה בסך הכל בגיל עשרים. מרן ראש הישיבה שליט"א, עקב בעינו הפקוחה אחרי העילוי החדש, ראה את עמלו בתורה, שמע את סברותיו בשיעורים והחליט: אמנם צעיר הוא בגיל אך זקן הוא בחכמה. וכך, בצעד נדיר מאוד, מינהו להיות ר"מ לחבריו בני גילו, ואף למבוגרים ממנו. אמנם בתחילה לא רצה הרב במינוי, אך לאחר הפצרות רבות נענה. היו שלא ראו זאת בעין טובה שממנים רווק, אך מרן ראש הישיבה טען שכל האיסור בגמרא קידושין (דף פ"ב ע"א) שרווק לא ילמד תינוקות, זה בגלל שאימותיהם היו באות איתם, מה שאין כן בוגרים שאינם באים עם אימהותיהם.

השמועה על מינויו חלפה כברק בשמי הישיבה, והגיעה אֶל אלו שעתידיים להיות תלמידיו. היו אלו תלמידי שיעורו של הגאון הצדיק רבי ינון חורי זצ"ל. הם לא ידעו את נפשם. כשלוש שנים נפלאות חלפו עליהם בשיעורים מיוחדים, בהם גילה רבי ינון את כושר עיונו והסברו הבהיר, ועתה הם ילמדו אצל ר"מ שכמעט בגילם...

אולם הנהלת הישיבה, מתוך ראייה רחבה של התלמידים כולם, החליטה שאין זה "הוגן" שתלמידים משיעור מסוים ירוו צמאונם מהמעין הגדול של רבי ינון, ואילו בחורים משיעורים אחרים בישיבה - עיניהם רואות וכלות... ולכן החליטו שאת תלמידי רבי ינון ילמד מהשנה הבאה הגר"מ, ורבי ינון ילמד כיתה חדשה.

בתחילה זחה דעתם של התלמידים, מה כבר יכול לחדש לנו הרב משה... לחשושים אלו הגיעו לאוזניו, ובעצה אחת עם מרן ראש הישיבה שליט"א, החליט לעשות מעשה חריג מעט בשיעור הראשון.

הבה ונציין לראות את שארע בשיעור הראשון מנקודת מבטו של אחד התלמידים:

"השיעור החל. אחד מאתנו הרצה את הסוגיא בבהירות רבה ובשטף. כולנו הבטנו ברב משה. נו, מה יחדש לנו כעת? הרי הגמרא ברורה כל כך..." חלפו מחשבות תואמות בראשי הבחורים.

"הרב חייך. פניו המאירות והבעתו הנעימה לא רמזו לנו את שעומד לקרות. "קושיא לי אליכם" פתח ואמר

אור המאיר

שאלות ותשובות שענה לשואליו בקצרה מרן רה"י הגאון רבי מאיר מאזוז שליט"א

(פתוך ספר "מקור נאמן" ח"ג שעתיד בע"ה לראות אור)

שאלה: האם יש מקבילה ספרדית לשיטת הלמדנות האשכנזית?
תשובה: חכמי גירבא בדורות האחרונים למדו בפלפול עצום בספרי הצ"ח והמנחת חינוך החתם סופר ועוד ועוד. רק שיטת בריסק החדשה לא הגיעה לאוזניהם...

שאלה: מה טוב לבן ישיבה, להשתקע בלמדנות או בבקיאות?
תשובה: שעה-שעתיים להקדיש לבקיאות בש"ס ובפוסקים, והשאר עיון ולמדנות.

שאלה: כמה זמן יש להשקיע בלימוד הלכות פסוקות (במשנה ברורה וכדומה)?
תשובה: לא יותר משעה ביום.

שאלה: האם נכון לעסוק בספר "שב שמעתתא", או שעדיף יותר ללמוד בטור ובית יוסף, ובכלל האם יש ללמוד הרבה אחרונים?

תשובה: יש ללמוד טור ובית יוסף קבוע, ומדי פעם (אם יש קושי) לעיין באחרונים. טוב ללמוד לעתים ספר "שב שמעתתא".

שאלה: אודות מה שנוהגים לשאול את החתן בין ברכת האירוסין לקידושין האם הטבעת שלו וכיוצא בזה, שמעתי בשם הגר"ץ אבא שאול זצ"ל שאין נכון להפסיק אפילו בשאלות לצורך, כמ"ש הפוסקים דגביל לתורי (ברכות מ' ע"א) לא שרי לכתחילה. ועל כן אמר שיש לשאול את החתן לפני ברכת האירוסין שהיא ברכת המצוות (כמבואר ברמב"ם בפ"ג מהלכות אישות הכ"ד). עכ"ד. ובהיות ולא ראיתי שמקפידים בכך, אמרתי לשאול את כת"ר שליט"א אם יש מקום לחוש לכך?

תשובה: טוב לעשות כן, אבל אין בזה קפידא, וכמו שמקריאין לתוקע תשר"ת בין הברכה לתקיעה הראשונה. ושאני גביל לתורי שמדובר בשוורים וכאן מדובר בחתן. ואם ירצה החתן, יענה בנדנדוד ראש ותבוא עליו ברכה.

שאלה: מה סדר מנהג תונס בקריאת "ואברהם זקן" לחתן?
תשובה: קורא בספר השני "ואברהם זקן" בברכה תחלה וסוף אחר שעלו שלשת העולים בס"ת הראשון. ועיין פרטי המנהג בספר ברית כהונה (מערכת החי"ת חתן). [וע"ע בקונטרס "משוש חתן" הנדפס מחדש לכבוד התונת נכדי אלהן הי"ו סי' ג'].

שאלה: האם אפשר להוציא ספר תורה נוסף לקריאת "ואברהם זקן" בשבת שלפני החופה?
תשובה: מוציאים רק בשבת שאחרי החתונה.

שאלה: למנהג תונס, כשיש שני חתנים, האם מוציאים לכל חתן ספר?
תשובה: לכל חתן ספר נפרד.

לקבלת העלון בדוא"ל, שלחו בקשה ל: 7654216@gmail.com

לע"נ רחל בת מזל ע"ה
לע"נ לאה בת שרה ע"ה
לע"נ עזיזי בר כמונה לבית חדוק ז"ל

לרפואת דורון בן שרה הי"ו

לע"נ רבי עובדיה בן לולו זצ"ל
לע"נ רבי אליהו בן אסתר זצ"ל
לע"נ אפרים בן מימה פנינה ז"ל